TEORIJSKO I NORMATIVNO-PRAVNO ODREĐENJE CIVILNE ODBRANE I CIVILNE ZAŠTITE

Vladimir Jakovljević
Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti, Gospodara Vučića 50, Beograd;
Naučno-stručno društvo za upravljanje rizicima u vanrednim situacijama, Beograd

Apstrakt: Osnovni cilj i namena ovog teksta je upoznavanje šire čitalačke, naučne i stručne javnosti sa pojmom i suštinom civilne odbrane i civilne zaštite, različitim teorijskim i pravnim pristupima i elaboracijama (užim i širim) koje idu u prilog jasnog definisanja ovih termina i ukazivanje na razlike jednog od drugog, kao i različitost od drugih sličnih termina kao što su, civilna bezbednost, civilno planiranje za vanredne situacije i slično. U teorijskim analizama i elaboracijama koja se tiču civilne odbrane sadržaj i obim te sintagme nije još uvek precizno i jasano razgraničen od ostalih sličnih pojmova. Mogu se uočiti težnje za korišćenje mnogobrojnih pojmova kao što su, civilna zaštita, civilna bezbednost, privredna odbrana, odbrana civila, pasivna zaštita, nacionalna ili alternativna odbrana, civilno planiranje za vanredne situacije. Ovakav specifičan izbor reči i pojmova obično nije slučajan. On ne samo da govori ono što autori misle i žele da kažu, nego vrlo često govori o stanju i shvatanjima društvenih grupa koje se tim terminima služe, pa čak i o društvu unutar koga su termini u opticaju. Zbog toga je važno i neophodno da se sadržaj ovoga teksta posveti kompleksnoj teorijskoj i pravnoj analizi i obrazloženju sintagme civilna odbrana i civilna zaštita, i istorijskoj epohi koja je, povrh ostalog, iznedrila potrebu, sadržaj i smisao jednog i drugog termina.

Ključne reči: bezbednost, civilna odbrana, civilna zaštita, vanredne situacije, teorijsko određenje, normativno-pravno.

1. TEORIJSKO UTEMELJENJE POJMA CIVILNE ODBRANE

Pažljivom analizom literature koja se bavi teorijskim okvirom civilne odbrane uočava se da ovaj pojam nije razgraničen od ključnog pojma koji egzistira u oblasti sistema zaštite, odbrane i bezbednosti - civilne zaštite.[13]

Termin „civilna odbrana" kovanica je XX veka i prvi put upotrebljen je 1940. godine u Engleskoj, kao naziv za kompleksnu zaštitu stanovništva i otklanjanje posledica bombardovanja[14] i sve do osamdesetih, čak i devedesetih godina dvadesetog veka, svakipokušaj da se nađu precizni odgovori u vezi sa civilnom odbranom, njenim pojmovnimodređenjem i suštinom, povezan je sa teškoćama. U teorijskom smislu, malobrojne su studije koje tretiraju tu problematiku. Veći deo pisanog materijala, koji bi mogao dati objašnjenja,klasifikovan je kao poverljiv. Autori su uglavnom koristili državne dokumente, pravnepovelje, zapise parlamentarnih debata, retke periodike i časopise, u cilju pisanja izveštaja opojedinim programima civilne odbrane ili kritike nepravilnosti sprovođenja civilne odbranezemlje kojoj autor pripada. Međutim, svako tumačenje zahtevalo je veliku obazrivost. Većinaautora iz ove oblasti mnogo češće i radije govore o tome kako su se razvile ideje o civilnoj odbrani, o njenom istorijskom razvoju, ko je odgovoran za njeno sprovođenje, zatim kakva su obrazloženja i opravdanja za civilnu odbranu, pa sve do tehničkih i političkih ograničenja, nego o pravilnom utvrđivanju pojma i suštine civilne odbrane.

Ideja da je dužnost svake zakonite države i humane vlade da brani i zaštiti svoje građanstvo najjasnije je formulisana još u delima engleskog filozofa Tomasa Hobza (1588–1679), koji u svom delu *De Cive* (O građaninu) navodi da je "*bezbednost ljudi vrhovni zakon*".[15]Naime, za

[13] U zemljama anglosaksonskog govornog područja najčešće se koristi termin „civilna odbrana" (npr. V.Britaniji i SAD), dok se u nekim, posebno evropskim državama koristi termin „civilna zaštita" (npr. U Francuskoj, Nemačkoj, Austriji, Italiji, Mađarskoj, Sloveniji...).

[14] Sukjenjik, K.; Civilna odbrana, VIZ, Beograd, 1976, str. 14. Organizacija civilne odbrane je obuhvatala protivpožarnu zaštitu i tzv. pasivnu protivavionsku odbranu. Izraz „teritorijalna protivavionska odbrana"; još dugo je postojao u evropskim zemljama i upotrebljavao se pored izraza „civilna odbrana".

[15] Tomas Hobz, De Cive (Thomas Hobbes, De Cive), u prevodu Tomasa Hobza kao Građanin: Filozofske osnove vlade i društva (The Citizen: Philosophical Rudiments Concerning Government and Society, 1651), u knjizi koju je priredio Bernard Gert,

Hobza dužnost vlade da brani i zaštiti građanstvo jeste obaveza u okviru prirodnog zakona: "Onaj ko ima vlast i koristi svoju moć za druge ciljeve, a ne za bezbednost naroda, postupa protiv mira, odnosno protiv zakona prirode."[16] Ova davna, a tako aktuelna Hobzova ideja, umnogome je povezana sa naporima mnogih država i njihovih vlada da koncipiraju, organizuju civilnu odbranu, koja pored vojne, čini sistem odbrane mnogih savremenih država sveta.

U teorijskim analizama koje se odnose na definisanje pojmovno-kategorijalnog aparata u oblasti civilne odbrane, uočavaju se razlike u konceptualnom poimanju i razumevanju sadržaja termina „civilna odbrana" kao i korišćenje mnogobrojnih drugih termina. Britanski termin „odbrana domovine" prvenstveno se odnosi na odbranu doma od neprijatelja. Takođe, važno je precizirati razliku između civilne odbrane (civil defence) i srodnog termina odbrana civila (civilian defence), koji slično zvuči. Termin „odbrana civila" nastao je sredinom šezdesetih godina i opisuje korišćenje različitih metoda pasivnog dejstva, kao osnovu odbrambene politike (Roberts, 1967), veoma je sličan civilnoj odbrani po tome što oba pojma mogu biti oblici pasivnog otpora čiji je cilj da se neprijatelju onemogući da postigne svoje ciljeve. Ta dva termina se odnose na sasvim različite metode i taktiku. „Odbrana civila" podrazumeva nepopuštanje, odbijanje saradnje i prkos neprijatelju, a „civilna odbrana" se u suštini zasniva na povinovanju i saradnji sa funkcionerima sopstvene vlade. Odbrana civila se prvenstveno smatra alternativom za vojnu odbranu i po definiciji nema borbeno obeležje, a civilna odbrana se smatra dopunom vojne odbrane i često se spominje kao njen sastavni deo. U praksi mnogih država civilna odbrana je prvenstveno orijentisana protiv nuklearnog oružja, a odbrana civila se bavi izazovima konvencionalnog rata. Civilna odbrana se može smatrati i kao sastavi deo odbrane civila, a moguće je imati i program civilne odbrane koji ne uzima u obzir pitanja političkog otpora civila.

Neke države kao što su Švajcarska i bivša Jugoslavija, nisu povlačile tako oštru granicu između civilne odbrane i odbrane civila, pa smatraju da je civilna odbrana čvrsto ukorenjena u širi kontekst pružanja političkog i društvenog otpora neprijatelju (Vejl, 1991). Zbog zabune oko termina „civilna odbrana" i „odbrana civila" oni koji pišu o ovom

---

Čovek i građanin (Bernard Gert (ed.), Man and Citizen, Gloucester, Mass.: Peter Smith, 1978), deo XIII, odeljak 2, str. 258.

[16] Ibid., стр. 258.

drugom terminu sada su skloni da ga nazivaju „odbranom u vidu otpora civilnog stanovništva“.

U različitim pristupima definisanja civilne odbrane, vrlo često se postavljalo pitanje da li je to „pasivna odbrana“. Tačno da je civilna odbrana potpuno izvan delokruga onog što se naziva „aktivnom odbranom“ po tome što ne uključuje „sredstva i mehanizme koji se koriste da se uništi ili ošteti oružje neprijatelja“, ali je isto tako tačno da termin „pasivna odbrana“ nema veliku deskriptivnu vrednost kada se primeni na aktivnosti koje su osnov funkcionisanja civilne odbrane. U kontekstu upotrebe nuklearnog oružja, pasivna odbrana se definiše kao „sve mere za zaštitu ljudi i njihovo održavanje u životu, kao i za zaštitu imovine i zemlje za vreme i nakon lansiranja i eksplozije nuklearnog oružja“. Jasno je da te aktivnosti nemaju pasivni karakter već su one pune dinmike, i kao takve su jedan od sadržaja civilne odbrane. Planske aktivnosti u okviru civilne odbrane uključuju planove za evakuaciju stanovništva, ili planove za izgradnju skloništa za celokupno stanovništvo. Međutim, civilna odbrana je mnogo više od obezbeđenja potrebne tehnologije za zaštitu. Ona zahteva i masovno uključivanje stanovništva za vreme krize i nakon nje. U tom smislu, ako se pravilno definiše, ona nije uopšte „pasivna“.

Komparativnom analizom pojedinih sistema civilne odbrane (SAD, Švajcarska, Velika Britanija, bivši SSSR), autor L. Dž. Vejl u knjizi „Civilna odbrana“ navodi sve bitne promene koje su navedene države imale u političkom, parlamentarnom, vojnom ili finansijskom smislu i koje su se neposredno ili posredno reflektovale i na oblast civilne odbrane.

Američka federalna vlada još od 1950. godine prihvatila odgovornost za civilnu odbranu usmerenu na zaštitu od nuklearnog napada, kada je predsednik Kenedi obezbedio predsedničko usmerenje neophodno za dobijanje finansijske pomoći i za sprovođenje programa civilne odbrane. Na evoluciju civilne odbrane u SAD, stalno su uticale promene u razvoju nuklearne strategije i oružja. Debata o civilnoj odbrani, sa nivoa federalnih organa, proširila se i na stanovništvo, gde su se u više navrata izkazale i negativne reakcije. S druge strane, stalno menjajući svoju retoriku, raspoloženje i odnos prema civilnoj odbrani, teoretičari, analitičari, vojni stratezi, ali i visoki državni funkcioneri, sve do osamdesetih godina, sasvim usko je određuju kao civilnu odgovornost, samostalnu pomoć pojedinaca i grupa, odnosno kao operativnu odgovornost koja je u nadležnosti pojedinca i njegove

lokalne uprave. „Civilna odbrana je dužnost svakog građanina da zaštiti svoju porodicu“ (Vejl, 1991) bio je kratak zaključak predsednika Kenedija u vreme njegovog mandata. Kada je Uprava za civilnu pripravnost (DCPA) 1972. godine, zamenila Upravu za civilnu odbranu (OCD), jasno se uočava pomeranje naglaska sa civilne odbrane na civilnu pripravnost, koja zvuči mnogo neutralnije. Isto tako, u vreme upućivanja širih informacija javnosti o civilnoj odbrani,zahvaljujući FEMI (Federal Emergency Management Agency– Federalna uprava za kontrolu vanrednih situacija) odnosno u vreme javnih opravdanja i traženja načina da se dobije javna i parlamentarna podrška za veće finansiranje civilne odbrane, državni vrh je naziva „poslednjim slojem višeslojne odbrane“, tj. nekom vrstom „završnih napora“.

Švajcarska, je ilustrativan primer političkog i tehničkog uspeha u planiranju civilne odbrane, i mnogi teoretičari ističu da je to zemlja sa najkompletnijim i najrazvijenijim sistemom civilne odbrane. Zemlja u kojoj su troškovi za civilnu odbranu ravnomerno raspoređeni između vlade, kantona, zajednice, poslodavca i građanina, civilnu odbranu ne smatra samo prostom zaštitom stanovništva, već važnim elementom odbrambenog otpora, tj. bitnom komponentom opšte odbrane (defense generale). Ona uključuje mnogo više od zaštite: „ona nije samo sredstvo pasivne odbrane već je oruđe za oblikovanje političke volje“ (FOCD, 1983). Civilna odbrana se, naime, smatra neodvojivom od „vojne odbrane“, „političke odbrane“, „ekonomske odbrane“, društvene i duhovne odbrane. Sastavni je deo nacionalne odbrane. U sadejstvu sa armijom prvenstveno, njen zadatak zahvaljujući dobroj pripremi, jeste da doprinese tome da mogućnost napada ili pokušaj ucenjivanja zemlje bude što manje verovatan.[17]

Švajcarska kao neutralna država ulaže izuzetne napore da sačuva svoju vladu i industrijsku infrastrukturu, ne umanjujući značaj zaštite stanovništva: „Civilna odbrana preduzima sve potrebne mere da zaštiti osoblje i osnovna dobra i materijal u preduzećima, fabrikama, postrojenjima, industrijskim objektima, školama, bolnicama, javnim administrativnim službama i tome slično, i da održi funkcionisanje navedenih institucija i ustanova. Ukratko: civilna odbrana je osnovni preduslov za opstanak države” (Pierre, 1982). Ambiciozno i sa namerom predstavljena kao „simbol nacionalnog otpora“, kao „opstanak jednog za sve” sa velikom podrškom javnosti, švajcarska civilna

[17] 1971. Concepcion, Koncepcija iz 1971. godine.

odbrana izbegla je sve političke zamke i sa izuzetnom nenametljivošću postala deo prirodne okoline i nacionalne svesti.

Intelektualni razvoj civilne odbrane Velike Britanije i neka praktična rešenja bila su usko uslovljena iskustvima iz Drugog svetskog rata. Ali ona je, krajnje pojednostavljeno, smatrana: „dobrovoljnom samopomoći“ sa naglaskom na individualnu i lokalnu odgovornost. Dugo vremena važio je princip, da se „totalnom ratu može suprotstaviti smo putemdemokratske samopomoći”, pa je i „civilna odbrana u suštini dužnost građana zasnovana naprincipu samopomoći” (O'Brajen, 1995). Izdavanjem zbirke „Pretpostavke za planiranje domovinskeodbrane”, pojam „domovinska odbrana” trebalo je da uključi ne samo mere civilne odbrane zazaštitu stanovništva već i mere vojne odbrane. Analiza civilne odbrane iz 1980. predložila jeveće angažovanje, ali i veći budžet za civilnu odbranu, a aktuelni ministar unutrašnjih poslovaViljem Vatlo „civilnu pripravnost” je opisao kao „važan element odbrambene strategije”[18].

Sovjetski program civilne odbrane, kao najveći u pogledu troškova, osoblja, obuke i obima, ali i duboko militarizovan i centralizovan, najteži je za svaku vrstu analize i proučavanja. Debata u bivšem SSSR-u nije bila dostupna javnosti, nije bilo parlamentarnih rasprava, nema pravnih povelja koje bi bile dostupne istraživanjima. Sovjetske izjave o civilnoj odbrani javljaju se kao mnoštvo ideoloških objava vladajuće elite. Tadašnje rukovodstvo se ponosi činjenicom da njihova civilna odbrana „sačinjava društveno homogen, politički i ideološki monolitan, moralno i psihološki stabilan, pouzdan i snažan organizam” (Basov, 1972).

Zamišljen kao snaga koja treba da uspostavi „poslušno ponašanje” i „pravilne stavove”, ona je bila specifična moralno-politička priprema za rat, ali i pokušaj osiguranja da važni organi državne moći mogu opstati u ratu. Patriotizam, partija, poslušnost i civilna odbrana smatrali su se delom istog ideološkog okvira. Šezdesetih godina, civilna odbrana je i dalje bila samo lokalna protivvazdušna odbrana, način ograničavanja štete u ratu, ona je samo dopuna sposobnosti da se nanese „osigurano razaranje”, a već sedamdesetih, kada se u Sovjetskoj štampi slobodno raspravljalo o civilnoj odbrani kao o „strategijskom element”, A. S. Milovidov naglašava da: „civilna

[18]Ministarstvo unutrašnjih poslova, Analiza civilne odbrane (Home Office, Civil Defence Review, Home Office Circular, No. ES/1981. 20 March, 1981)

odbrana ima znatan i presudni uticaj na tok i ishod savremenog rata, i na posleratno obnavljanje privrede" (Gure, 1982).

Danas u Ruskoj Federaciji funkcionišu dva složena sistema: sistem za prevenciju i likvidaciju posledica vanredne situacije, i civilna odbrana. U suštini, sistem civilne odbrane je zapravo rezerva jedinstvenog sistema prevencije i likvidacije posledica vanrednih situacija jer ovaj sistem neprekidno radi u mirnodopskim uslovima u tri različita režima: uobičajena svakodnevna aktivnost, povećana spremnost i vanredna situacija. Tokom prelaska iz mirnodopskog u ratno stanje, ovaj sistem se objedinjuje sa sistemom civilne odbrane. Civilna odbrana takođe funkcioniše i u miru, ali je prevashodno angažovana u pripremama za ratne uslove, kao i u slučaju velikih, katastrofalnih vanrednih situacija kada koristi svoje snage i sredstva za pomoć jedinstvenom sistemu upozorenja i likvidacije posledica vanrednih situacija. Na taj način, cilj jedinstvenog sistema prevencije i likvidacije posledica vanrednih situacija jeste zaštita stanovništva i teritorije od posledica vanrednih situacija prirodnog, tehnogenog i biološko-socijalnog karaktera u mirnodopskim uslovima. Svrha civilne odbrane je zaštita države i stanovništva od opasnosti koje dolaze kao posledica oružanih sukoba ali i u krupnim vanrednim situacijama prirodnog i tehnogenog karaktera.

1.1. Uža i šira značenja pojma civilna odbrana

Navedene analize ukazuju da se pod terminom civilna odbrana, i pored toga što ga veoma često koriste mnogobrojni međunarodni subjekti -države i razne organizacije – ne podrazumevaju iste stvari, što dovodi do nepotrebne terminološke konfuzije koja inplicira nejasnoću u pogledu preciznog određenja ovog pojma. U brojnim teorijskim elaboracijama susreću se različita definisanja tog pojma u njegovom užem i širem značenju što, jeste jedan od načina prevazilaženja dileme o određenju civilne odbrane.

Konstanti Sukjenjik, u studiji „Civilna odbrana" pod pojmom civilna odbrana podrazumeva „sveukupnost preventivnih i spasilačkih akcija čiji je cilj otklanjanje posledica razaranja u oblastima (rejonima) ratnih operacija i smanjenje gubitaka civilnog stanovništva,koji se uglavnom javljaju kao posledica vazdušnih napada na teritoriju zaraćenih strana. Poredtoga, civilna odbrana je zadužena (odgovorna)

za organizaciju i izvođenje efikasnih akcijaspasavanja za vreme elementarnih nepogoda i katastrofa u vreme mira" (Sukjenjik, 1976).

U Uputstvu o upotrebi sredstava vojne i civilne odbrane (Military and Civil Defence Assets - MCDA) u okviru Ujedinjenih nacija civilna odbrana se definiše kao „sistem mera, uobičajeno pod rukovodstvom vladinih službi, za zaštitu civilnog stanovništva u vreme rata, kao odgovor na katastrofe, i za sprečavanje i smanjivanje posledica značajnih vanrednih situacija u vreme ".

Ove definicije određuju civilnu odbranu u njenom klasičnom - užem shvatanju. Civilna odbrana se posmatra isključivo kao odbrambena funkcija sa ciljem da podržava nacionalnu vojnu odbranu[19] odnosno kao mera zaštite od katastrofa nuklearnog rata, koja treba da omogući preživljavanje, ili se civilna odbrana u potpunosti usmerava ka zaštiti od prirodnih katastrofa, pri čemu se poistovećuje sa civilnom zaštitom.

Ideja francuskih autora (Melon, Miler, & Semlen, 1989) da poraz jedne nacije nije konačan kada vojnici okupiraju teritoriju, već kada funkcioneri „okupiraju" institucije civilnog društva[20] može se označiti kao platforma jednog novog, savremenijeg, šireg shvatanja civilne odbrane koje po svojoj sadržini, definitivno prevazilazi uske, klasične okvire.

Navedeni autori civilnu odbranu definišu kao „odbrambenu politiku civilnog društva", usmerenu protiv vojne agresije, politiku koja na planski i unapred pripremljen način kombinuje odbijanje saradnje i suočavanje s protivnikom da bi mu se onemogućilo da ostvari svoje ciljeve, uspostavi i nametne stanovništvu sebi lojalan politički režim (Melon, Miler, & Semlen, 1989). Pri usvajanju koncepcije i doktrine odbrane Francuske, tadašnji ministar P. Mopoa (1981) u nacionalnom institutu za istraživanja u oblasti odbrane, obrazložio je potrebu stvaranja sistema civilne odbrane, kao sveobuhvatne organizacije, koja bi se bavila obukom stanovništva u načinu zaštite; znatno umanjila gubitke u ratu i u svim vanrednim situacijama u miru; učestvovala u prevenciji i saniranju posledica prirodnih nesreća, katastrofa i havarija i nesreća koje nastaju u delatnošću ljudi. Kasnijesu utvrđeni

[19]Takvo određenje civilne odbrane se danas koristi u Sloveniji

[20]Pod „civilnim društvom"; podrazumevamo celinu političkih, društvenih, ekonomskih, kulturnih i verskih institucija, čijim posredstvom ljudi učestvuju u kolektivnom životu.

osnovni zadaci civilne odbrane, sadržani u doktrinarnom dokumentu.[21]

Sigurnost organa javne vlasti i upravnog aparata - Reč je o tome da se, u svim uslovima, obezbedi stalnost delovanja vlasti, pre svega u javnim prioritetnim službama(higijena, saobraćaj, briga o zdravlju, pružanje pomoći u snabdevanju hranom i vodom,komunalije), za koje postoje posebni planovi.

Opšta sigurnost teritorija - Taj zadatak podrazumeva i održavanje javnog reda, aliznatno šire od javnog reda na ulici. On, naime, obuhvata otkrivanje i stručnu procenu spoljnihi unutrašnjih opasnosti za nacionalnu teritoriju, te prevenciju i represiju, kada su u pitanjusubverzivne akcije (borba protiv špijunaže, terorizma, diverzija i kriminaliteta).

Zaštita civilnih organizacija i institucija za održavanje neophodnih delatnosti. Nužno jezaštititi ne samo upravne već i druge organe (razne službe, poljoprivredne i industrijskeobjekte), bez kojih se ne mogu zamisliti ratni napori i život stanovništva (proizvodnjaenergije, javni transport, itd.). Postoji čitav spisak postrojenja, tzv. osetljivih tačaka, koje supredmet specijalnih zaštitnih mera i kontrole na licu mesta, posebno od međuministarskekomisije zadužene za specijalne objekte, kojima rukovodi generalni sekretar za nacionalnuodbranu.

Preventivne mere i mere pomoći radi zaštite i spasavanja stanovništva - Da bi se tajzadatak obavio u svim slučajevima agresije, treba stalno imati na raspolaganju mobilnasredstva za uzbunjivanje. Obaveštavanje, pružanje medicinske pomoći i druge pomoći, tezbrinjavanje postradalog i ugroženog su prioriteti. Ti zadaci, međutim, nisu isključivo unadležnosti države. U njima su dužni da učestvuju i: lokalne organizacije civilne odbrane,policija i opštinski vatrogasci, javne i privatne bolnice, udruženja (posebno Crveni krst) i pojedinci koji ne pripadaju ni jednoj specijalnoj javnoj službi, ali su članovi dobrovoljnogdruštva za pružanje pomoći, te obučeni i opremljeni za ličnu i uzajamnu zaštitu, prvu i uzajamnu pomoć, i za organizaciju sklanjanja i evakuaciju.

Jačanje kod stanovništva volje za pružanje otpora agresoru. U normalno vreme, udemokratskom društvu, akcije koje treba sprovoditi u tom području neizbežno su ograničenebrigom za očuvanje slobode mišljenja.

---

[21]Osnovni zadaci civilne odbrane preuzeti su iz dokumenata: Lorganisation de La Defense, koje je izradio Generalni sekretarijat nacionalne odbrane, a objavio časopis Armees d aujourd hui, br. 128/1988.

Reč je o novom, *širem* shvatanju pojma civilne odbrane, koji u sebi obuhvata odbranu civilnog društva od *političke dominacije, ideoloških uticaja i privrednog iskorišćavanja* u uslovima rata, pri čemu se ne zapostavlja ni zaštita i spasavanje stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara u uslovima mirnodopskih vanrednih situacija. U funkcionalnom smislu civilna odbrana, po ovom shvatanju u svoj delokrug rada uključuje i zaštitu organa javne vlasti, privrede, teritorije i stanovništva, sisteme informisanja i ranog upozorenja na potencijalne opasnosti. Ovakvo shvatanje i određenje sistema civilne odbrane daje mu sasvim novu dimenziju, za razliku od prethodno analiziranih užih shvatanja pojma sistema civilne odbrane.

Navedene definicije civilne odbrane, u svom užem i širem značenju, ukazuju da se u praksi civilna odbrana u raznim državama interpretira na različite načine. U nekim državama se civilna odbrana ili zanemaruje ili u potpunosti usmerava ka zaštiti od mirnodopskih vanrednih situacija; drugu krajnost čini civilna odbrana koja sadrži mere čiji je cilj da zaštiti civilno stanovništvo, organe vlasti i privredu u slučaju nuklearnog napada velikih razmera. U pojedinim državama civilna odbrana se ne smatra samo humanitarnom zaštitom civila, već i bitnim delom odvraćanja potencijalnog agresora od napada. Stoga je jasno da u onim slučajevima gde civilna odbrana uključuje zaštitu industrijskih objekata i organa vlasti ili gde se posmatra kao sastavni deo odvraćanja, ona ima mnogo širu definiciju.

Danas se pogledi na civilnu odbranu približavaju – ona se uglavnom smatra delatnošću, usmerenu na zaštitu i odbranu kako od ratnih scenarija tako i od mirnodopskih vanrednih situacija. Svim pristupima je zajedničko da u tome učestvuju *civilne strukture društva*.

Ako bi se iz ovih različitih pristupa htela izvesti jedna opšta definicija civilne odbrane, moglo bi se reći da je *civilna odbrana deo sistema obrane zemlje i predstavlja oblik civilnog organizovanja države i društva, koji pretpostavlja maksimalno angažovanje svih potencijala civilnog sektora društva u cilju zaštite, odbrane i spasavanja stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara, obezbeđenje neophodnih pretpostavki za funkcionisanje privrede, organa vlasti, službi javnih delatnosti u uslovima svih katastrofičnih ugrožavanja u miru i ratu, stvaranje što povoljnijih uslova za pomoć i podršku sopstvenim oružanim snagama u svim fazama njenog operativnog delovanja, kao i pripremu za neoružano suprotstavljanje i učešće u među-*

narodnim operacijama pružanja humanitarne pomoći (Jakovljević, 2006).

Ili, civilna odbrana je instrument bezbednosne politike države i podrazumeva obiman sklop ne-vojnih mera i aktivnosti koje obezbeđuju zaštitu, odbranu i spasavanje stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara, delovanje državnih institucija i organa, ekonomskog sistema i funkcionisanje javnih službi i delatnosti u situacijama drastično narušenih uslova funkcionisanja državnog sistema, dakle u uslovima vanrednog i ratnog stanja.

2. CIVILNA ODBRANA I/ILI CIVILNA ZAŠTITA

Sadržaj i obim pojma civilna odbrana nije jasno razgraničen od ostalih sličnih pojmova,a najmanje je odvojen i razgraničen od pojma "civilna zaštita". Naime, neka određenja datauglavnom putem opisanih definicija, civilnu odbranu izjednačava sa civilnom zaštitom.Nekada se to čini korišćenjem sintagme "civilna odbrana", a onda se u zagradi dopiše "civilnazaštita", ili obrnuto. Ili se kaže: "civilna odbrana, odnosno zaštita", što dalje omogućava mnoge proizvoljnosti (Rozić, 1992).

Za iste sadržaje češće se koristi naziv civilna zaštita, koji u većini država podrazumevaskoro istovetne sadržaje, metode i postupke civilne odbrane. Pojedini autori i državni zvaničnici, opredeljuju se za termin "civilna zaštita", jer ima mnogo manji vojni prizvuk. Može se slobodno koristiti pred javnošću, jer nema pretećih asocijacija koje prate reč "odbrana".

Takođe, u pojedinim državama govori se samo o civilnoj zaštiti, u drugima samo o civilnoj odbrani. Važno je napomenuti da definicije civilne odbrane nisu precizne i najčešće se o civilnoj odbrani govori kao o „sistemu mera" a ređe kao organizovanom sistemu, iako je u svakoj zemlji koja ima civilnu odbranu ona oblikovna kao podsistem jedinstvenog sistema odbrane zemlje. U državama gde postoji pored civilne odbrane i sistem civilne zaštite prvi termin javlja se u širem značenju od drugog.

Ipak, svim pristupima je zajedničko da je reč o sistemima čije su osnovne funkcije usmerene na obezbeđenje neophodnih uslova i

pretpostavki za funkcionisanje državnih organa, organa državne i javne uprave, funkcionisanje privrednih subjekata, zaštita civilnogstanovništva, materijalnih dobara i kulturnih dobara, i da u tom učestvuju civilne structure društva. Pažljivom anlizom jasno se uočavaju tri stanovišta koja daju bliža određenja i razgraničenja pojma civilna dobrana:

a) civilna odbrana se posmatra isključivo kao odbrambena funkcija sa ciljem dapodržava vojnu odbranu u suprotstavljanju spoljašljim bezbednosnim izvorima i oblicima ugrožavanja države i društva;

b) civilna odbrana se svodi na civilnu zaštitu u svom užem značenju, sa osnovnomfunkcijom zaštite stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara od unutrašnjih bezbednosnih izvora i oblika ugrožavanja – vanrednih situacija prirodnog i antropogenog porekla kao i opasnosti prekograničnog karaktera;

v) civilna odbrana se danas najčešće posmatra kompleksno – kao mirnodopska i ratna delatnost i uglavnom smatra delatnošću od strategijskog značaja, usmerenom na zaštitu i odbranu kako od ratnih scenarija tako i od mirnodopskih katastrofa.

Navedena razgraničenja jasno ukazuju da civilna odbrana i civilna zaštita, nisu i ne mogu biti sinonimi. Tamo gde je civilna zaštita u funkcionalnom smislu definisana i za zaštitu od posledica ratnih opasnosti i drugih spoljnih ugrožavanja bezbenosti države, ona se najčešće poistovećuje sa civilnom odbranom i predstavlja centralni deo sistema civilne odbrane[22]. Nakon uspostave Novog svetskog poretka[23] u kojem je okončan period hladnog rata i bipolarne podele

[22]U Rusiji civilnu odbranu u miru nazivaju civilnom zaštitom

[23]Žerar Bodson je u knjizi Novi svetski poredak i Jugoslavija u nekoliko stavova izrazio suštinu svog odnosa prema savremenim svetskim vojno-političkim trendovima: "...Novi svetski poredak je u šest godina izrodio više oružanih sukoba i intervencija Organizacije ujedinjenih nacija nego u četrdeset godina Hladnog rata: 22 operacije OUN između 1988. i 1994, naspram 13 između 1948. i 1988. Nikada nije bilo toliko premeštenih ljudi niti izbeglica kao što je to od kada je na scenu stupio novi svetski poredak: sedamnaest miliona izbeglica u 1991. i 27 miliona u 1996. godini. Nikada u svetskoj istoriji nije bilo toliko izmenjenih granica u tako kratkom vremenskom periodu, od obala Jadranskog mora do granica Kine – tri federalne države Istočne Evrope, SSSR, Jugoslavija i ČSSR porodile su dvadesetak novih država, nejasnih i često osporavanih granica"., Žerar Bodson, „Novi svetski poredak" i Jugoslavija, Beograd, 1996.

Sveta na vojno-političke blokove, u velikoj meri je i danas u sklopnu sistemaodbrane pojedinih zemalja, zadržana civilna zaštita kao civilna odbrana. U ovakvimsistemima, civilna zaštita je po svojoj ulozi, mestu, organizaciji, najvažnija i osnovnakomponenta sistema civilne odbrane. Jednostavno rečeno, civilna odbrana izgleda kao omotaččije jezgro predstavlja civilna zaštita. [24]

Međutim, sa uspostavljanjem nove bezbednosne arhitekture Evrope i drugih zemalja savremenog sveta, mnoge države su transformisale sisteme bezbednosti sa ranije težišno usmerenih na pripravnosti za rat, sada i za pripravnost za vanredne situacije i katastrofe prirodnog i antropogenog porekla. Izgradnja nove bezbednosne arhitekture za 21. vek označila je i promenu strateškog koncepta bezbednosti „sa civilne odbrane na zaštitu civila“ (Husenbašić, 2009). Time je označen period prelaska na bezbednost i zaštitu stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara i životne sredine od unutrašnjih bezbednosnih izazova, rizika i pretnji. To jasno govori da evropske države više ne očekuju ugrožavanja i pretnje svojoj bezbednosti od suseda i zemalja u okruženju, već glavne pretnje dolaze od prirodnih, tehnoloških nesreća i terorističkih napada (Strategija evropske bezbednosti). Pošto spoljašnji izvori urožavanja više nisu jedini i dominatni, evropske države su promenilne usmerenost civilne zaštite sa spoljašnjih bezbednosnih izazova, rizika i pretnji na pitanja unutrašnje bezbednosti. Sa izmeštanjem civilne zaštite iz odbrambenih institucija -civilne odbrane, u nadležnost bezbednosnih institucija, nastala je potreba da se u okviru unutrašnjeg sistema bezbednosti konstituiše i uspostavi savremeni sistem zaštite i spasavanja u kojem sada civilna zaštita zauzima centralno mesto. Iako je na ovaj način odvojena zaštita od vanrednih situacija i katastrofa od zaštite i spasavanja u uslovima ratnih razaranja, civilna zaštita je temelj zaštitnog delovanja i u miru i ratu.

Civilna odbrana i civilna zaštita, međutim, nisu i ne mogu biti sinonimi. Po svojoj ulozi, mestu, organizaciji, civilna zaštita je najvažnija i osnovna komponenta sistema civilneodbrane. Organizovana je u svim savremenim sistemima civilne odbrane. Ona je složen, razgranat i masovan sistem koji obuhvata organizovanje, pripremanje i učešće građana, preduzeća i drugih pravnih lica i profesionalnih službi, organizacija i udruženja na zaštiti i spasavanju ljudi, materijalno-

[24]Odnos između civilne odbrane i civilne zaštite otprilike je isti kao odnos između pojmova „unutrašnji poslovi“ i „policija“.

kulturnih dobara i životne sredine od posledica elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških nesreća i ratnih razaranja u miru i ratu.

Centralni deo oko koga se povezuju svi drugi delovi sistema civilne odbrane je civilnazaštita. Ona je okosnica svakog dosad izgrađenog sistema civilne odbrane.

2.1. Definisanje civilne odbrane i civilne zaštite u našima uslovima

Slično određenje pojma civilne odbrane bilo je zastupljeno i u našoj teoriji i praksiodbrambenog organizovanja. Civilna odbrana je tretirana kao "aktivnost civilnog stanovništvaradi smanjenja učinaka neprijateljskog dejstva iz vazdušnog prostora, sa zemlje, mora I održavanja ili obnavljanja bitnih uređaja i službi neophodnih za život naroda i održavanjenjegovih ratnih napora"(Vojni leksikon, 1981: 87). Šire značenje pojma civilne odbrane u ovoj definiciji impliciranoje njenom završnom sintagmom "i održavanje njegovih ratnih napora". Ono, uz većelaborirano uže značenje, pretpostavlja angažovanje ukupnih potencijala civilne odbrane uaktivnom otporu neprijatelju i pružanje podrške vlastitim oružanim snagama.

Nejasnoći shvatanja civilne odbrane kod nas doprinose i formulacije koje su se našle u Zakonu o odbrani SRJ. Za razliku od ranijeg zakonodavstva, koje je regulisalo samo oblast civilne zaštite, kao sastavnog dela odbrane, tim zakonom se regulišu zajedno, u istoj glavi, civilna odbrana i zaštita (Zakon o odbrani, glava V, "Službeni list SRJ", 67/1993). Većina stručnjaka smatra da se time civilnoj odbrani ne daju neke samostalne funkcije u odnosu na civilnu zaštitu, nego da se, u stvari, proširuje funkcija civilne zaštite (Lukić, 1997; Draginić, 1994; Jakovljević, 1997). Nedorečenosti nepostupnost zakonskih određenja omogućavaju različite interpretacije, od onih da je civilna odbrana u funkciji civilne zaštite, pa do onih da je u funkciji podrške aktivnom otporu u ukupnim ratnim naporima oružanih snaga.

Nova zakonska rešenja Republike Srbije daju jasno razgraničenje ovih pojmova. U Strategiji odbrane Republike Srbije ("Službeni glasnik Republike Srbije", br. 94/2019) se ističe da strukturu sistema odbrane, kao dela sistema nacionalne bezbednosti, čine organi zakonodavne i izvršne vlasti Republike Srbije, Vojska Srbije, civilna odbrana i drugi subjekti značajni za odbranu. U istom ovom dokumentu se kaže da je Civilna odbrana deo jedinstvenog sistema odbrane. Organizuje se na

nivou Republike Srbije, autonomnih pokrajina i jedinica lokalne samouprave.

Misije civilne odbrane su:
– obezbeđivanje pretpostavki za funkcionisanje sistema odbrane,
– zaštita i spasavanje, i
– učešće u međunarodnim operacijama zaštite i spasavanja.

Obezbeđivanje pretpostavki za funkcionisanje sistema odbrane realizuje se kroz sledeće zadatke: pripremu državnih organa, organa državne uprave, organa autonomnih pokrajina, organa jedinica lokalne samouprave, privrednih društava i drugih pravnih lica za funkcionisanje u miru i u ratnom i vanrednom stanju; obezbeđivanje uslova za život i rad građana u miru i u ratnom i vanrednom stanju; obrazovanje i odbrambeno osposobljavanje građana i koordinaciju aktivnosti sa ostalim institucijama značajnim za odbranu.

Zaštita i spasavanje realizuju se kroz osmatranje i obaveštavanje, zaštitu i spasavanje ljudi, zaštitu i sklanjanje materijalnih dobara i očuvanje životne sredine. *Nosioci realizacije zadataka zaštite i spasavanja su snage civilne zaštite*. U aktivnostima zaštite i spasavanja angažuju se i jedinice Vojske Srbije u okviru treće misije[25].

Učešće u međunarodnim operacijama zaštite i spasavanja ostvaruje se na osnovu međunarodnih i bilateralnih ugovora i sporazuma, kao i u skladu sa ukazanom potrebom za otklanjanje posledica prirodnih i tehničkih i tehnoloških katastrofa.

U Zakonu o odbrani („Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 116/07) Republike Srbije civilna odbrana je prvenstveno definisana kao: *„deo odbrane Republike Srbije koji obuhvata institucije i aktivnosti na pripremi i odbrani od nevojnih izazova, rizika i pretnji bezbednosti»*. Ovakvo definisanje civilne odbrane u funkcionalnom smislu civilnu odbranu je usmerilo prvenstveno na zaštitu i spasavanje od elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških nesreća i drugih mirnodopskih vanrednihsituacija, pri čemu se vojni izazovi, rizici i pretnje ne uzimaju kao funkcionalno polje interesovanja civilne odbrane. Jednostavno civilna odbrana je u ovom Zakonu poistovećena sa civilnom

[25]Misije Vojske Srbije su: 1) odbrana Republike Srbije od oružanog ugrožavanja spolja, 2) učešće u izgradnji i očuvanju mira u regionu i svetu, i 3) podrška civilnim vlastima u suprotstavljanju pretnjama bezbednosti.

zaštitom što je kasnije bilo i u suprotnosti sa njenim određenjem u Strategiji odbrane. Ove činjenice su uslovile ponovno definisanje civilne odbrane u Zakonu o izmeni i dopuni Zakona o odbrani gde se civilna odbrana u funkcionalnom smislu potpunije definiše i gde se jasno može uočiti razlika između termina «civilna odbrana» i «civilna zaštita».

Odredbe Zakona o izmeni i dopuni Zakona o odbrani („Službeni glasnik RS“, br. 10 od 29. januara 2015., i 36 od 10. maja 2018.)ova dva termina definišu na sledeći način:

> „*civilna odbrana* je deo odbrane Republike Srbije koji obuhvata skup mera i aktivnosti usmerenih na: pripreme za odbranu i odbranu Republike Srbije nevojnim sredstvima; obezbeđivanje uspešnog funkcionisanja državnih organa, organa autonomnih pokrajina i jedinica lokalne samouprave, privrednih društava i drugih pravnih lica, zaštite i spasavanja i obezbeđenja uslova za život i rad građana i zadovoljenja potreba snaga odbrane u vanrednom i ratnom stanju“.
>
> „*civilna zaštita* je organizovan sistem čija je osnovna delatnost zaštita, spasavanje i otklanjanje posledica elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških nesreća i drugih većih opasnosti koje mogu ugroziti stanovništvo, materijalna i kulturna dobra i životnu sredinu u miru i vanrednom i ratnom stanju”.

Najnovija zakonska rešenja iz ovih oblasti jasno ukazuju da se u Republici Srbiji, jasno ukazuje na razlike između ova dva sistema, što se može sagledati kroz, definisane misije i ciljeve, funkcije, nadležnosti, zadatke, načela, principe, strukturu, planske aktivnosti i sl. Civilna odbrana u Republici Srbiji kao deo sistema odbrane, prvenstveno je usmerena na obezbeđenje uslova za neometano funkcionisanje državnih organa, organa autonomnih pokrajina i jedinica lokalne samouprave, privrednih društava i drugih pravnih lica, zaštite i spasavanja i obezbeđenja uslova za život i rad građana i zadovoljenja potreba snaga odbrane u *vanrednom i ratnom stanju*, dok je civilna zaštita kao deo sistema zaštite i spasavanja prvenstveno usmerena za zaštitu i spasavanje u uslovima *mirnodopskih vanrednih situacija*, pri čemu ne isključuju i pripreme za njeno funkcionisanje u uslovima rata.

ZAKLJUČAK

Analizirajući istorijski kontekst nastanka i razvoja civilne odbrane, sagledani su faktori koji su bitno uticali na funkcionalno i institucionalno oblikovanje civilne odbrane. Međutim, okončanjem Hladnog rata i na početku novog milenijuma mnogi od tih faktora su izmenili svoju fizionomiju i kao takvi danas svojm snažnom refleksijom ističu potrebu za civilnom odbranom kao mogućim odgovorom na svedimenzionalna ugrožavanja države i društva. Danas je, više nego očigledno, postalo jasno, da se svedimenzionalnim ugrožavanjima može suprotstaviti isto tako svedimenzionalnom –totalnom odbranom u kojoj civilna odbrana zauzima centralno mesto.

Navedene elaboracije jasno ukazuju na postojanje razlike između termina civilna odbrana i civilna zaštita. Civilna odbrana zajedno sa vojnom odbranom u većini savremenih zemalja pa u Republici Srbiji čini jedinstveni sistem odbrane, dok je civilna zaštita istovremeno i deo sistema civilne odbrane i deo sistema zaštite i spasavanja.

Reference

1. Aleksandrina, M., Budiarti, D., Yu, Z., Pasha, F., & Shaw, R. (2019). Governmental Incentivization for SMEs' Engagement in Disaster Resilience in Southeast Asia. International Journal of Disaster Risk Management, 1(1), 32-50.

2. Al-ramlawi, A., El-Mougher, M., & Al-Agha, M. (2021). The Role of Al-Shifa Medical Complex Administration in Evacuation & Sheltering Planning. International Journal of Disaster Risk Management, 2(2), 19-36. https://doi.org/10.18485/ijdrm.2020.2.2.2

3. Basov, H. I. (1972). „Društveno-politička suština civilne odbrane" („Socio-political Substance of civil Defence") u knjizi „Filozofsko nasleđe V. I. Lenjina i problemi Savremenog rata" (The Philosophical Heritage of V.I. Lenin and Problems of Contemporary War, Mascow: The Military Publishing House.

4. Cvetković, V. (2020). Upravljanje rizicima u vanrednim situacijama. Beograd: Naučno-stručno društvo za upravljanje rizicima u vanrednim situacijama.

5. Cvetković, V. M., Tanasić, J., Ocal, A., Kešetović, Ž., Nikolić, N., & Dragašević, A. (2021). Capacity Development of Local Self-Governments for Disaster Risk Management. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18(19). doi:10.3390/ijerph181910406

6. Cvetković, V., & Marina, J. (2021). Mitovi o katastrofama: istine i zablude. Beograd: Naučno-stručno društvo za upravljanje rizicima u vanrednim situacijama.

7. Cvetkovic, V., & Martinović, J. (2021). Innovative solutions for flood risk management. International Journal of Disaster Risk Management, 2(2), 71-100. https://doi.org/10.18485/ijdrm.2020.2.2.5

8. Cvetković, V., & Martinović, J. (2021). Upravljanje u nuklearnim katastrofama. Beograd: Naučno-stručno društvo za upravljanje rizicima u vanrednim situacijama.

9. Cvetković, V., Öcal, A., Lyamzina, Y., Noji, E., Nikolić, N., & Milošević, G. (2021). Nuclear Power Risk Perception in Serbia: Fear of Exposure to Radiation vs. Social Benefits. Energies, 14, 2464.

10. FEMA - Federal Emergensu Management Agensu (US) - Federalna uprava za kontrolu vanrednih situacija (SAD).

11. FOCD (Federal Office of Civil Defence (Switz), Federalna uprava za civilnu odbranu „Figures, Facts, Data", Berne, FOCD.

12. Gure, L. (1982). Sovjetski program zaštite industrije (Leon Goure, „The Soviet Industrial Protection Program"), Institut za kontrolu vanrednih situacija, Emitsburg, Merilend, 1982.

13. Husenbašić, S. (2008). Civilna zaštita u Euro-atlantskim sistemima sigurnosti, Jordan studio, Sarajevo.

14. Hussaini, A. (2020). Environmental Planning for Disaster Risk Reduction at Kaduna International Airport, Kaduna Nigeria. International Journal of Disaster Risk Management, 2(1), 35-49. https://doi.org/10.18485/ijdrm.2020.2.1.4

15. Jakovljević, V. (1997). Organizovanje društva za zaštitu i spasavanje od elementarnih nepogoda i katastrofa, Zbornik fakulteta odbrane i zaštite, FOZ, Beograd.

16. Jakovljević, V. (2006). Sistem civilne odbrane, Fakultet civilne odbrane, Beograd.

17. Jha, D., Bhattacharyya, R., Shyam, S., & Ratnayke, U. (2021). Indicator based assessment of integrated flood vulnerability index for Brunei Darussalam. International Journal of Disaster Risk Management, 2(2), 47-70. https://doi.org/10.18485/ijdrm.2020.2.2.4

18. Lukić, R. (1994). Pravne osnove sistema odbrane SRJ, Draginić, Beograd.

19. Melon-Miler-Semlen (1989). Neoružani otpor, VINC, Beograd.

20. Ministarstvo unutrašnjih poslova, Analiza civilne odbrane (Home Office, Civil Defence Review, Home Office Circular, No. ES/1981. 20 March, 1981).

21. Pierre A. Piroue (1982). „Civil Defense in Switzerland" Berne: FOCD.

22. Roberts, A. (1967). Strategija odbrane civila (Adam Roberts ed.) The strategy of Civilian Defence, London.

23. Rozić, V. (1992). Povijesna dimenzija civilne zaštite (odbrane), Suvremeni sastavi civilne odbrane, pregledna studija, Otvoreno sveučilište, Zagreb.

24. Sukjenjik, K. (1976). Civilna odbrana, VIZ, Beograd.

25. T.N.O' Brajen (1955). Civil defence, London, HMSO.

26. Tomas Hobz, De Cive (1978). Filozofske osnove vlade i društva (The Citizen: Philosophical Rudiments Concerning Government and Society, 1651), u knjizi koju je priredio Bernard Gert, Čovek i građanin (Bernard Gert (ed.), Man and Citizen, Gloucester, Mass.: Peter Smith), deo XIII, odeljak 2, str. 258.

27. Vejl, L.Dž. (1991). Civilna odbrana, VINC, Beograd, 1991.

28. Vibhas, S., Adu, G. B., Ruiyi, Z., Anwaar, M. A., & Rajib, S. (2019). Understanding the barriers restraining effective operation of flood early warning systems. International Journal of Disaster Risk Management, 1(2), 1-17.

29. Xuesong, G., & Kapucu, N. (2019). Examining Stakeholder Participation in Social Stability Risk Assessment for Mega Projects using Network Analysis. International Journal of Disaster Risk Management, 1(1), 1-31.

THEORETICAL AND NORMATIVE-LEGAL DETERMINATION OF CIVIL DEFENSE AND CIVIL PROTECTION

Vladimir Jakovljević
Faculty of Security Studies, University of Belgrade;
Scientific-Professional Society for Disaster Risk Management, Belgrade

Abstract: The main goal and purpose of this text are to acquaint the wider readership, scientific and professional public with the concept and essence of civil defense and civil protection, different theoretical and legal approaches and elaborations (narrower and broader) that support a clear definition of these terms and pointing out differences on the other, as well as the difference from other similar terms such as, civil security, civilian emergency planning and the like. In theoretical analyzes and elaborations concerning civil defense, the content and scope of that syntagm have not yet been precisely and clearly distinguished from other similar terms. There are tendencies to use many terms such as civil protection, civil security, economic defense, civilian defense, passive protection, national or alternative defense, civil emergency planning. This specific choice of words and terms is usually not accidental. He not only speaks what the authors think and want to say but very often talks about the state and understandings of social groups that use these terms and even about the society within which the terms are in circulation. Therefore, it is essential and necessary to dedicate the content of this text to the complex theoretical and legal analysis and explanation of the phrase civil defense and civil protection, and the historical epoch, which, among other things, gave rise to the need, content, and meaning of both terms.

Keywords: security, civil defense, civil protection, emergency situations, theoretical determination, normative-legal.